Brev från och till medlemmar av familjen Gjörwell, växlade åren 1780-1811 E...

Gjörwell, Carl Christoffer,

HS Ep. G 12:1

National Library of Sweden

Afskrift.

BREF ifrån Kongl. Bibliothecarien C. C. Gjörwell, til Herr Secreteraren C. A. J. Mandorff; dat. Norrmalm, Torsdagen, d. 29 Nov. 1792.

Innehåll:

1) Mit synnerliga Nöje at skrifva och få Bref. 2) Generalens Grefve Fredr. Horns Oförrätter. 3) Mit Försvars-medel. 4) Stora Sättet at förolämpa en oskyldig Man, at straffa den trogne Tjenaren. 5) Det glada Skämtet står väl ihop med Oskulden. 6) Parisisk Spe-glosa öfver nu varande Konungen i Preussen. 7) Hagedorns Invitation til gemensam Glädje. 8) Hr Schlözers Misshugg uti Domen öfver Gustaf III. och Svenska Folket. 9) Mit Ögonkast på Svenska Thronens Missöden. 10) Vårt gemensama Lugn. Bilagor.

I anledning af det första Bref jag i går anförtrodde uti Min Sohns granlaga vård tager jag mig i dag anledning at tilskrifva Dig et särskildt. Mig roar det, såsom Du ser, at skrifva Bref, förtrogna Bref, Historiska Bref. Du finner således äfven här igen mit Hjerta, min Böjelse. Men har jag en Vän, med hvilken jag kan dela detta för mig så utvalda Nöje, så fordrar jag väl icke samma Beredvillighet hos honom tilbaka; men nog önskar jag, at han tilskyndar mig en så oskyldig Tilfredsställelse, som den, at ofta få af honom tilbaka: känslo-fulla, glada och vittra Bref, sådana som böra flyta utur en ung, lekande och målande Penna. Det Öga, som kan tolka, den Mun, som kan förklara Vänskapens och Smakens så ädla, så förnöjande Känslor; huru skulle ej dess Hand lika lätt, lika okonstladt, samt så gerna kasta på Papperet alla de motsvarande uttrycken? De här et ofelbart Band på Hand och Penna: hvad känner den ene Vännen, när han skrifver til den andre? Lyksalighet, i sanning en liksom högre Lyksalighet, än den som njutes under det personliga Umgänget. Själen verkar då ensam, och det Sinliga, det känslofulla är i samma mån hos oss mera förädladt. Så känner jag det åtminstone – – och vare detta alt nog til et anständigt Företal uti detta Bref.

Til upplysning af det Bref jag gaf dig i går länder, at den där omförmälde Generalen är Grefve Fredric Horn, Fader til den exilerade och med den blott exequerande Konunga-mördaren så nära förbundne Clas Horn. Den andre lika så origtigt som otilbörligt misstänkta var Pastor Hachenburg, hvilket den gamle indiscrete munnen icke kunde dölja för mig. Jag led mer öfver den Oförrätt han gjorde denne min så högligen ärade och älskade Vän, än öfver den han tilfogade mig sjelf: detta satte mig i hetta och lade mig det Svar i munnen, som Brefvet innehåller. Dock ej nog härmed; jag lät ock et par dagar efteråt uti Dagligt Allehanda införa et Contra-Manifest, som jag bilägger, äfven som en Artikel utur Norrköpings Tidningar, rörande unge Grefve Horn, uti hvilken jag dock äger äfven så mycket del som Du, Bäste Vän!

Se!

Se! på detta sätt misstänkes och vanryktes en den fredligaste och oskyldigaste man, som förer den stilla afsides Lefnad, hvilken Du nu känner. Den som varit med uti den så kallade stora Verlden, varit med uti Brytnings- och Parti-tider, den vet och minnes med fasa, huru lätt en förhatelig, en skadande Ton både tillskapas och underhålles emot en Man, som det dock icke förtjenar. Lägg härtil, om en sådan Man sedan med den största, den obilligaste Otack, jag vil icke säga ---het, bemötes af den Person, för hvilken han uti nunda tjuge och sju år uppoffrat sig, och tvänne gånger vedervågat hela sin varelse, samt slutligen af samma Person lämnas just i händer på dem, med hvilka han för samma Person skell varit af et annat Tänkesätt -- skulle man väl sedan hugfällas at tro höga Ord och Löften, at äfventyra några få öfrige Dagar? Sannerligen icke. Nej! de skola helgas åt Vänskapen och Naturen, åt Granskningen och Smaken.

Det glada Skämtet må gerna blanda sig uti detta Sällskap. Är det Politiskt, så har det merändels något litet elakt med sig; är det åter för Samlefnaden, medförer det bara goda Känslor. Se här Prof af begge. Uti et Pariser-Blad under den 20 Oct. läser man följande Galanterie, och hvarmed man regalerat Konungen af Preussen; i anledning af hans pompeusa Notalse at rasera Paris och derpå följande glorieusa Campagne, så lydande: "Demain on donnera, au Théâtre national de Moliere, la premiere Représentation du Diner du Roi de Prusse, retardé par l'indisposition de son armée: Piece historique en deux Actes & en vers. On n'a pas non plus oublié de faire des Chansons sur le Roi de Prusse & le Duc de Brunswik; celle qui paroît le plus du goût de la multitude a pour refrein: la foire, la foire, & l'usage qu'on doit faire du Manifeste, lorsqu'on a cette petite incommodité". Det var ocksa en verkelig Sanning, at en stor del af Preussiska Arméen dog i Champagne af Rödsot, ty de föråto sig på de sköna Drufvorna, och hade slutligen ej annat än Hästkött at stilla Hungren med, hvilket Kammarherren Baron d'Albedyhl försäkrade mig, som hade 2:ne sine Bröder med på detta Tåg. Där strök ock med en Preussisk Officerare från vårt Svenska Pommern, Lieut. Tigerström. -- På en annan sida, hvilket Skämt kan vara sanare och vackrare, än det af Hagedorn, då han utur sit Snille och Hjerta lockte fram följande:

Aufmunterung zum Vergnügen:

Erlernt von muntern Herzen
Die Kunst beglückt zu scherzen,
Die Kunst vergnügt zu seyn.
Versucht es. Lasst uns singen,
Das Alter zu verjüngen,
Die Jugend zu erfreun.
Macht neue Freundschafts schlüsse!
Ihr Kinder, gebt euch Küsse!
Ihr Väter, gebt euch Wein!

Se

Se nu, Bäste John, äre vi från den Saken. Nu något hörande til Historien. Hr Schlözers Stats-Anzeigen känner Du ganska väl; men lärer icke hafva sedt et af hans nyaste Häften, eller N:o 68. Där införer han en Resumé à sa manière af Handlingarne rörande Gustaf III:s Mord. Sjelfva Rubriken är egen, och lyder således: Ankarström und Consorten, wenigstens 10 Schwedische Königsmörder; aus Acten. Han låter sedan en liten Prologue spasera i förväg, utur hvilken jag vil här afskrifva följande Stycke: Eine Unbegreiflichkeit, vielleicht die grösste von allen: hat seit Anno Domini 700 je ein König in Schweden mehr stuartisirt als Gustaf III? und kannte der unglückliche Mann sein Volk, seine Landes-Geschichte, nicht? Wusste er nicht, dass kein Volk in Europa, selbst die Britten nicht ausgenommen, seit vollen 1000 Jahren, das Stuartisiren weniger vertrage, als das Schwedische Volk? Brachte ihn Josephs II und noch mehr Louis XVI Schicksal nicht zur Vorsicht?? Jag ämnar intet commentera hela denna Text; men måste dock litet aga et par uttryck af densamma. Hvad Hr S. menar med sina än 700 än 1000 år uti vår Historia har jag svårt vid at inse, hälst jag nyligen just nagelfarit vår både Side- och Konunga-Längd i affeende på Thronens missöden; äfven som han gjör vårt Svenska Folk en stor orätt, om han tilskrifver det desamma. Nej, min Spyfluga, tag Gransknings glaset fram, se noga på Saken; och säkerligen sätter du då istället de Svenske Herrarne. Folket var Gustaf III af Själ och Hjerta tilgifvet; och ingen Konung har mera känt och vägat, mera krusat för sine Herrar, än just Gustaf. Hans Politik var netto motsatsen af Konungarne Carl IX:s och Carl XI:s Stats-Maximer; och fulleligen är jag viss på, at det enda offer, som honom aftvangs; jag menar det enda Hufvud, som föll på Ladugårdslands-Torget, skedde tvärt emot hans ifrån början antagne och alt igenom följde Plan. Han blef icke des mindre offer för denna sin fina och höfliga Politik. Jag kunde skrifva mycket, mycket i detta ämne; men vil blott be dig gjöra med mig följande almänna ögonkast. Ifrån och med Oden til och med Gustaf III hafva Nittio och Fem (de trenne Sturarne, såsom laglige och långvarige Riks-Förestandare, då med inberäknade) Regenter setat uti et Tidelopp af Nittonhundra år, på Svenske Thronen; af hvilka åter icke mindre än Femtio och Fem dels omkommit genom förrädisk och vådelig Död, dels blifvit affatte, dels sjelfve nedlagt sin Krona eller vikit Riket. När nu härtil komma Elloffa Mot-Konungar, Fjorton Riks-Föreståndare, dels lagligen tilsatte eller valde, dels sig sjelfvilligt förklarande; när man vidare finner Tretio och Sju Kron-Candidater, Sju Kron-Pretendenter, ~~samt slutligen~~ Ethundrade och Ellofva Små- eller Fylkes- Härads- Här- Sjö- och Näs-Konungar uti Heden-tima, samt sedermera Hertigar och Stor-Furstar, af hvilka samfälde Mot- Med- och under-Konungar ganska många delte enahanda öde med Öfver-Konungarne; och när man härtil slutligen lägger Tjugo och Sju Rikets Jarlar, samt icke mindre än Ettusende Ethundrade och Fyrtio Kände Rikets eller Konungens Råder, med mer eller mindre magt beklädde, med mera gifven eller tagen del uti Regeringen, sårdeles uti Medel-tiden och under utländske eller frage

Konungar

Konungar — när man, säger jag, med et stilla öga öfverser hela denna Tafla, med djup Eftertanka läser våra Krönikor och Handlingar, känner Nationen och Människan; så skulle jag förmoda, at man begriper Händelserne.

Jag tror, at Du efter et närmare åskådande på denna Tafla behöfver litet hvila Sinnet; mig vil också Pennan falla utur handen, sedan jag väl slutat denna Mönster-rulla: låtom oss fälla ned förlåten, låtom oss komma til vänskapen, Troheten, Redligheten och glädjen tilbaka. Där andas hvarken Försåt, Gift eller Mord; nej, där njutes Lifvet, Lugnet, Sälheten. Engifve de motsvarande känslor min John beständigt! Intet mindre tilönskar Dig af

Din

tilgifnaste Gjörwell.

Bilagor.

1.

Förklaring.

Underteknad finner sig befogad at förklara, det han icke förer någon slags Correspondance med utländske Politiske vare sig Journaler eller Tidningar, aldraminst har han uti någon tid lånt sin Penna til Ofanning, Beskylningar eller Förgripelser. Mit Tänkesätt för den Historiska Sanningen, den medborgerliga Dygden och den underssåteliga Lydnaden hafver uti alla tider legat uti öpen dag uti mina arbeten. Den, som mig för annat beskyller, gjör ej allenast mig en den mäst sårande Oförrätt, utan han sårar också agtningen för sin egen Person på det ömaste: ty han beskyller utan Sanning och utsprider utan Bevis:

C. C. Gjörwell,
Kongl. Bibliothecarie.

Utdrag af et Bref, dateradt Köpenhamn, d. 12 Oct. 1792, til et Handelshus i Norrköping, angående de Landsförviste Svenske Herrar *).

Min gode Herre och Handelsvän.

Edert Bref angående --- Expeditionen har jag redan bekommit och tänker innan kort kunna upfylla eder önskan &c. Jag tackar äfven för Nyheterne angående Edre Svenske Herrars lösgifvande, som varit delagtige i det faseliga och för Menskligheten vanhedrande Konunga-mordet; men dessa Nouveller komma försent. Herrarne lära hafva kampat med Posten at komma fort, emedan jag verkeligen sett dem här i Köpenhamn 10 dygn innan jag bekom edert Bref. Ehuru ej Svensk til födslen, befallte mig dock menskligheten rysa vid deras åskådande. Ingen af desse Barbarer visade något slags ånger öfver et brott, som väcker fasa hos de vildaste Folkslag, utom för detta Grefve Horn, som med tårar undansprang det tillöpande Folkets stenkastningar och skällsord. Han haltade af en Blessure, som man berättade honom hafva fått af Peubeln i Helsingborg, då de lade ut från nya Stenbryggan. Under mitt 3-åriga vistande i Stockholm lärde jag något känna denne Herre; så at jag aldeles ej misstagit mig på hans Person. Han har en vacker Figur, men et fult Hjerta. En af desse för detta Svenske Grefvars och Baroners Betjenter, blef i misshugg illa blesserad i armen. Så länge desse Herrar kunde synas, hörde man ej annat af Folkhopen än detta Skriket: _Fanden gale udi ede Siale, J ugudelige Konge mördere_ **)! — Jag har sett en del häraf i Tyska Aviserne; förmodeligen torde det ock redan hafva stått i de Svenska; så at dessa berättelser följakteligen ej såsom nyheter lära anses. Man vill härstädes göra sig försäkrad, at desse för detta Svenske Herrar anstält sin Resa til Frankrike, för at vidare fäkta mot Konunga-värdigheten. — Vid Jul-tiden lärer jag kunna göra hvad jag lofvat eder. Förblifver &c.

P. L. A.

*) Afskrifvet utur: Norrköpings Tidningar för 1792, N:o 90. De Svenske Herrarne voro: Grefvarne Horn och Ribbing, Baron Ehrensvärd och Öfverste-Lieut. Lilljehorn.

**) Min Correspondent i Hamburg skrifver mig til under den 26 Oct. 1792 således: "De exilerade hafva alle varit här utom Horn, och äro redan borta utom Ehrensvärd. Hr Hofman i Wien har uti sin Journal, Zeitschrift kallad, upkastat bittra, men otilbörliga, Frågor, i anledning af Hertigens Dom öfver dem. Uti en här i dag utkommen Tidning läser man under Wien: at de allierade Hofven skola hafva förenat sig, at ej admittera dem i deras Länder, eller, om de där ertappas, insätta dem i evigt Häkte".

D. 7 Dec

Lilla Ste

vor så gr

a döst de

i Johns

h följde

komma

a nära

Intrigs:

Strand o

en: ja! a

ri

sak i Besta

adri John

S. Strand

improstin

Lilla Mer

g: jmej

ds. Vort

Stormdatt